

О. М. ЗАЛІСЬКА ¹ (<https://orcid.org/0000-0003-1845-7909>), д-р фарм. наук, проф.,

О. М. СЕМЕНОВ ¹ (<https://orcid.org/0000-0002-4299-4723>),

Н. М. МАКСИМОВИЧ ¹ (<https://orcid.org/0000-0003-0515-0385>), канд. фарм. наук, доцент,

М. В. СЛАБИЙ ¹ (<https://orcid.org/0000-0002-1455-6435>), д-р фарм. наук, проф.,

Б. М. ЗАЛІСЬКИЙ ¹ (<https://orcid.org/0000-0001-8513-4013>), канд. мед. наук, доцент,

І. Г. МУДРАК ² (<https://orcid.org/0000-0003-4514-9960>), канд. фарм. наук, доцент

¹ Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького

² Вінницький національний медичний університет імені М. І. Пирогова

ДОСЛІДЖЕННЯ РОЛІ ПРОВІЗОРА У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ КАРАНТИННИХ ЗАХОДІВ ПІД ЧАС ПАНДЕМІЇ COVID-19

Ключові слова: COVID-19, провізори, карантинні заходи, фармацевтична допомога, експертне анкетування

О. М. ZALISKA ¹ (<https://orcid.org/0000-0003-1845-7909>),

О. М. SEMENOV ¹ (<https://orcid.org/0000-0002-4299-4723>),

N. M. MAKSYMOVYCH ¹ (<https://orcid.org/0000-0003-0515-0385>),

M. V. SLABYY ¹ (<https://orcid.org/0000-0002-1455-6435>),

B. M. ZALISKY ¹ (<https://orcid.org/0000-0001-8513-4013>),

I. H. MUDRAK ² (<https://orcid.org/0000-0003-4514-9960>)

¹ Danylo Halytsky Lviv National Medical University

² National Pirogov Memorial Medical University

STUDY OF THE PHARMACIST ROLE IN ENSURING OF QUARANTINE MEASURES DURING THE COVID-19 PANDEMIC

Key words: COVID-19, pharmacists, quarantine measures, pharmaceutical care, expert questionnaire

Провізор (фармацевт) як учасник медичної команди несе відповідальність за життя і здоров'я населення в умовах пандемії відповідно до актуальних рекомендацій ВООЗ та Міжнародної фармацевтичної федерації (FIP) 2020 [1, 2]. Із грудня 2019 року спалах коронавірусної хвороби COVID-19 поширився у 93 країнах [1]. У світі, за даними МОЗ України, станом на 20. 09. 2020 р. було зареєстровано 31 млн. хворих, з них майже 1 млн. померли. В Україні на 22 квітня 2020 р. було зареєстрованих випадків хворих COVID-19, із них 174 померло, то уже на 20 вересня 2020 – 180 119 випадків, із них померло 3 626 хворих [3]. Отже, динаміка поширення COVID-19 має катастрофічні темпи, бо за досліджувані 5 місяців кількість хворих зросла в 27,3 раза, тобто щомісячний темп приросту становить 5,5 раза.

За даними FIP, більшість людей, які інфіковані, мають мало виражені або помірні симптоми, тому лікуються амбулаторно, проте у майже 20% постраждалих людей розвиваються важкі ускладнення – пневмонія, тромбоемболія, дихальна і серцева недостатність, які потребують тривалого стаціонарного лікування. Велика кількість пацієнтів із COVID-19, які потребують інтенсивної терапії, наклала значне навантаження на системи охорони здоров'я та медичних працівників у всьому світі, зокрема у країнах Європи – Італія, Іспанія, Франція, Німеччина, та особливо в Україні. Це змусило більшість країн вжити виняткових заходів щодо стримування поширення вірусу, включаючи великі блокування, протоколи надзвичайних ситуацій та заходи соціального дистанціювання. Усі лікарі й провізори (фармацевти) займають вирішальну роль в управлінні та боротьбі з пандемією [4, 5]. В Україні вивчали ступінь занепокоєності фармацевтичних фахівців на початку пандемії [6].

Із 11 березня 2020 р. ВООЗ, враховуючи показники захворюваності та її поширеності у країнах світу, класифікує спалах коронавірусної хвороби COVID-19 як пан-

демію. Ще з 13 січня 2020 р. Генеральний директор ВООЗ відзначає, що новим епіцентром пандемії COVID-19 за кількістю зареєстрованих випадків захворювання та смерті стає Європа [4, 5]. ВООЗ пандемія COVID-19 була оголошена з лютого 2020 р. і країни-учасники ВООЗ мали дотримуватися всіх карантинних заходів.

В Україні з 12 березня 2020 р. КМУ введено карантинні обмеження на всій території, відповідно до Постанови від 11. 03. 2020 р. № 211 «Про запобігання поширенню на території України коронавірусу COVID-19».

Слід відзначити, що МОЗ України спільно з КМУ затверджувалися необхідні законодавчі акти, які враховують нові дані доказової медицини про COVID-19:

- Наказ МОЗ України від 24. 02. 2020 р. № 518 «Про затвердження Рекомендацій щодо дій фармацевтичних працівників в умовах недопущення занесення і поширення на території України випадків захворювань, спричинених коронавірусом COVID-19, виявленим у місті Ухань (провінція Хубей, Китай)» (уже втратив чинність);

- Наказ МОЗ України від 13. 03. 2020 р. № 663 «Про оптимізацію заходів щодо недопущення занесення і поширення на території України COVID-19»;

- Наказ МОЗ України від 28. 03. 2020р. № 722 в редакції від 16. 06. 2020 р. № 1411 «Організація надання медичної допомоги хворим на коронавірусну хворобу (COVID-19)»;

- Наказ МОЗ України від 02. 04. 2020 р. № 762, змінений від 10. 04. 2020 р. № 852, в редакції від 21. 07. 2020 р. № 1653 (у редакції наказу МОЗ України від 17. 09. 2020 р. № 2116) Про затвердження протоколу «Надання медичної допомоги для лікування коронавірусної хвороби (COVID-19)»;

- Наказ МОЗ України від 24. 04. 2020р. № 961 «Про затвердження Стандарту фармацевтичної допомоги «Коронавірусна хвороба (COVID-19)».

За даними ВООЗ майже 82% пацієнтів не потребують стаціонарного лікування, лікуються під наглядом сімейного лікаря в домашніх умовах та отримують фармацевтичну опіку в умовах найближчого аптечного закладу. Це може спричинити небажаний контакт інфікованої та здорової людини в приміщенні аптечного закладу і призводить до зараження COVID-19. Тому дотримання вимог карантинних заходів в аптеках є важливою складовою загальної безпеки в період пандемії і роль провізорів у дотриманні є значною.

Метою дослідження було проведення експертного оцінювання ефективності карантинних заходів відповідно до наказів МОЗ України на рівні аптечного закладу та визначення більш перспективних методів запобігання COVID-19 серед фармацевтичних працівників та населення.

Матеріали та методи дослідження

Матеріалами дослідження були анкети, які заповнені завідуючими аптек та провізорами-практиками під час навчання на курсах стажування, спеціалізації, передатестаційних циклах, в тому числі виїзних, дистанційних на базі кафедри організації економіки фармації, технології ліків та фармакоекономіки факультету післядипломної освіти Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького протягом березня–жовтня 2020 р. Період дослідження тривав 8 місяців 2020 р. – періоду дії карантину.

Як експерти були залучені провізори, які працюють в аптеках 6 областей Західного регіону: Львівської, Вінницької, Івано-Франківської, Закарпатської, Хмельницької, Чернівецької. На основі результатів проведеного анкетування 586 провізорів-практиків із 6 областей України респондентів було ранжовано за спеціальністю, стажем роботи в аптеці та кваліфікаційною категорією. Період дослідження тривав з березня по жовтень 2020 р. [7].

На основі регламентованих Наказом МОЗ України від 24. 02. 2020 р. № 518 «Про затвердження Рекомендацій щодо дій фармацевтичних працівників в умовах недопущення занесення і поширення на території України випадків захворювань, спричинених коронавірусом COVID-19, виявленим у місті Ухань (провінція Хубей, Китай)» карантинних заходів, які пропонувалися ввести в аптечних установах країни було розроблено спеціальну анкету «Оцінка впливу карантинних заходів при COVID-19 в аптеці», в якій ефективність оцінювали за 3-х бальною шкалою – висока, середня, низька. Анкетування проводили методами очного анкетування та опитування, та використанням дистанційних форм за допомогою Google-мережі.

Результати дослідження та обговорення

У результаті дослідження було отримано 586 заповнених анкет із 6 областей України, з яких провізорів – 27,5% та завідувачів аптек – 72,5%. Детальний розподіл вибірки провізорів-експертів за деякими параметрами наведено у табл. 1.

Т а б л и ц я 1

Характеристика провізорів (n = 586), які брали участь в анкетуванні «Оцінка впливу карантинних заходів при COVID-19 в аптеці»

Параметри/ область	Спеціальність		Стаж (роки)				Категорія, сертифікат			
	загальна фармація	організація і управління фармацією	5–10	10–15	15–25	25 і <	серти- фікат	II	I	вища
1. Вінницька	9	17	4	8	9	5	22	–	1	3
2. Закарпатська	16	51	14	17	21	15	59	2	3	3
3. Івано-Франківська	56	105	38	49	59	15	144	5	4	8
4. Львівська	45	111	31	46	54	25	132	6	8	10
5. Хмельницька	18	71	17	21	27	24	78	2	2	7
6. Чернівецька	17	70	14	23	29	21	81	1	1	4
Всього	161	425	118	164	199	105	516	16	19	35
Питома вага респондентів, %	27,5	72,5	20,1	27,9	33,9	17,9	88,1	2,7	3,2	5,9

На виконання вимог Наказу МОЗ України від 13. 03. 2020 р. № 663 «Про оптимізацію заходів щодо недопущення занесення і поширення на території України випадків COVID-19» [6], виявлено, що в 97,5% аптек карантинні заходи було запроваджено протягом березня 2020 р. і лише в 5 аптеках повністю введено у квітні 2020 р.

Таким чином, анкетовані провізори підтвердили про неухильне дотримання карантинних вимог щодо забезпечення дезінфекційними засобами відповідно до чинного законодавства в аптеках 6 областей України уже в березні–квітні 2020 р. відповідно до діючих Наказів МОЗ України та постійний моніторинг законодавства.

До основних симптомів захворювання належать респіраторні симптоми, підвищення температури тіла, кашель, задуха, порушення дихання, слабкість. У більш важких випадках COVID-19 може спричинювати вірусне ураження легень, важкий гострий респіраторний синдром, ниркову та серцеву недостатність, тромбози, що призводять до смерті пацієнта. Проти вірусу SARS-CoV-2 відсутнє поки що доказово ефективне лікування, тому хворі отримують симптоматичну, підтримуючу терапію. Основним завданням є підтримка достатнього рівня оксигенації організму для забезпечення життєдіяльності.

Відповідно до наказів МОЗ України основні методи профілактики зараження COVID-19 включають [7]:

- ✓ регулярне миття рук;
- ✓ прикриття ротової порожнини та носа при кашлі та чиханні;

- ✓ носіння медичної маски в місцях скупчення людей;
- ✓ уникнення тісних контактів із людьми з симптомами COVID-19.

За даними Центру медичної статистики МОЗ України кількість хворих в Україні та у світі катастрофічно зростає. Таким чином, на 23. 04. 2020 р. (початок проведення анкетування респондентів) у світі було виявлено 2 639 721 випадок, 184 280 хворих померло і 722 387 одужало. Станом на 01. 09. 2020 року (проміжний термін закінчення анкетування респондентів) статистичні показники були такі: випадки COVID-19 зареєстровані уже в 213 країнах світу.

Загалом, у світі зареєстровано 25 649 088 випадків, зокрема летальних 854 984, одужало 17 951 401 особи [8], деякі показники по країнах подані у табл. 2:

Т а б л и ц я 2

Показники захворюваності і смертності на COVID-19 у провідних країнах світу та в Україні

Держави	23. 04. 2020 р.			01. 09. 2020 р.			Ріст захворюваності
	Захворіло людей	З них померло	Летальних випадків, %	Захворіло людей	З них померло	Летальних випадків, %	
Україна	7 170	187	2,6	123 303	2 605	2,1	17,2
США	849 092	42 681	5,1	621 1816	187 737	3,1	7,3
Китай	82 798	4 632	5,6	85 058	4 634	5,4	1,1
Італія	189 973	25 549	13,4	270 189	35 491	13,1	1,4
Іспанія	208 389	21 717	10,4	470 973	29 152	6,2	2,4
Німеччина	151 784	5 404	3,6	245 984	9 381	3,8	1,6
Польща	10 511	454	4,3	67 922	2 058	3,1	6,5

За даними табл. 2, нами встановлено, що захворюваність зросла в Україні в 17,2 раза, а динаміка показника у смертності становить від 2,6% на початку опитування респондентів, до 2,1% за даними статистики на період проведення опитування провізорів (в середньому, по аналізованих країнах показник смертності зменшився). Дані табл. 2 демонструють, що кількість випадків захворювання по вищевказаних країнах збільшується, а відсоток летальних випадків дещо знижується. Ріст захворюваності зумовлено тим, що покращились методи і кількість проведення тестів, які дали можливість виявляти коронавірусну інфекцію на ранніх стадіях, також рання госпіталізація за показами та розроблення й впровадження більш ефективних методів лікування COVID-19.

Враховуючи ситуацію, яка склалась в Україні та світі, фармацевтичний працівник у щоденній роботі має чітко орієнтуватися в основних симптомах, методах діагностики та профілактики COVID-19 та відрізнити схожі за симптоматикою гострі респіраторні захворювання.

Першочерговим завданням для належної фармацевтичної опіки при зверненні пацієнта з ознаками респіраторного захворювання та відпуску безрецептурних ліків і медичних виробів, які можуть бути рекомендовані до застосування. Кожен відвідувач аптеки з симптомами респіраторного захворювання має розглядатись як потенційний хворий на COVID-19 [9]. Групи ризику серед відвідувачів аптеки складають: мешканці будинків престарілих та будинків інвалідів; люди похилого віку (особливо після 65 років); люди з хронічними захворюваннями (серцево-судинної, ендокринної системи, імунодефіцитні стани, порушення обміну речовин тощо); діти віком від 6 місяців до 2 років; вагітні жінки; медичні працівники.

За даними анкетування 96% провізорів вважають, що основні рекомендації для населення, які має надати фармацевтичний працівник при консультації в аптеці:

- перелік загальних заходів, які сприяють зниженню захворювання на грип і ГРВІ;
- зміцнення імунітету та захисних функцій організму;
- поступове загартування організму та достатня фізична активність;
- раціональний режим харчування з підвищеною кількістю білка та вітамінів, а також продуктів, що містять рослинні фітонциди (цибуля, часник);
- повноцінний відпочинок та сон;
- прогулянки на свіжому повітрі;
- запобігання переохолодженню;
- уникання стресових ситуацій;
- відмова від вживання алкогольних напоїв, тютюнових виробів, наркотичних речовин.

На думку сукупності опитаних провізорів найбільш ефективними карантинними заходами в аптеках є такі, що подано табл. 3:

Т а б л и ц я 3

**Ефективність карантинних заходів в аптечних закладах
за даними анкетування провізорів**

Заходи	Висока (3 бали)	Середня (2 бали)	Низька (1 бал)
Носіння маски	99%	1%	–
Миття рук та використання дезінфекційних засобів	97%	2%	1%
Дотримання соціальної дистанції	95%	4%	1%
Оброблення поверхонь та підлоги дезінфекційними розчинами	91%	7%	2%
Провітрювання приміщень	90%	9%	1%
Наочна інформація	22%	75%	3%
Роз'яснювальна робота з хворими	20%	15%	65%

За даними табл. 3, найбільш ефективними карантинними заходами визнано:

- носіння маски чи респіратора із заміною їх кожні 2–3 год (100% опитаних);
- миття рук та використання дезінфекційних засобів (99,0%);
- дотримання соціальної дистанції (97,5%);
- оброблення поверхонь та підлоги дезінфекційними засобами (97,0%);
- провітрювання приміщень (96,5%).

У зв'язку з великою кількістю відвідувачів та черг в аптеках, менш ефективними визнані такі заходи: наочна інформація та роз'яснювальна робота з хворими.

Для недопущення розповсюдження COVID-19 серед працівників аптеки дієвими є:

- пірометричний контроль всіх працівників аптеки на початку робочої зміни;
- недопущення до роботи працівників із симптомами респіраторних захворювань;
- дотримання правил безпечного зняття масок, бахіл, халатів, захисних екранів та рукавичок та їх утилізація.

Опитані фармацевтичні працівники відзначають, що працевластачі забезпечують працівників аптек засобами індивідуального захисту, дезінфекційними засобами для оброблення рук та поверхонь. У більшості аптек є встановлені захисні екрани. Серед анкетованих 98% вважають, що в практику провізора необхідно впровадити «Протокол провізора (фармацевта) при відпуску безрецептурних лікарських засобів для

симптоматичного лікування неускладненої коронавірусної інфекції», який буде затверджений МОЗ України для забезпечення алгоритму дій провізора.

За даними опитування цієї вибірки респондентів було встановлено, що санітарно-просвітня робота щодо протиепідемічних заходів серед пацієнтів та працівників аптечних закладів є необхідною і дуже важливою. Ключовим аспектом, про який має інформувати провізор (фармацевт) під час роз'яснення основних карантинних заходів, є дотримання таких санітарно-гігієнічних правил:

- обмежити відвідини місць скупчення людей;
- уникати контактів із людьми, які мають ознаки респіраторної інфекції – нежить, кашель, почервонілі очі;
- уникати обіймів, поцілунків і рукостискань;
- мити руки з милом, особливо після чхання, кашлю; у випадку, коли неможливо часто мити руки, користуватися спиртовими вологими серветками, які після використання викинути;
- не торкатись очей, носа або рота немитими руками;
- частіше провітрювати приміщення, робити вологі прибирання не менше двох разів на день;
- у разі виникнення у рідних та близьких симптомів гострого респіраторного захворювання – негайно (при можливості) ізолювати хворого в окремій кімнаті, мінімізувати контакти з хворим та контактувати з ним лише в марлевій масці, викликати лікаря;
- дотримуватись основного правила, що є запорукою швидкого одужання та попередження ускладнень – не переносити захворювання на ногах, і при перших ознаках нездужання залишатися вдома, викликати сімейного лікаря, суворо виконувати всі його рекомендації.

Отримані результати анкетування провізорів аптек свідчать про значну роль провізора (фармацевта) у період коронавірусної пандемії та необхідність дотримання вимог карантинного режиму в аптеках для запобігання розповсюдження COVID-19 серед працівників аптеки та пацієнтів, та визначено основні ефективні заходи. Актуальним і необхідним є прийняття окремого «Протоколу провізора (фармацевта) при відпуску безрецептурних лікарських засобів для симптоматичного лікування неускладненої коронавірусної інфекції», який буде затверджений МОЗ України для забезпечення належної фармацевтичної допомоги населенню у період пандемії COVID-19.

Висновки

1. Аналіз динаміки показників захворюваності й смертності COVID-19 із квітня по вересень 2020 р. у деяких провідних країнах світу та в Україні показав, що у нашій державі кількість хворих за цей період суттєво збільшилася в 17,2 раза, у США – в 7,3 раза, Польщі – у 6,5 раза. У країнах Європи ріст захворюваності на коронавірусну інфекцію є більш повільний. Смертність дещо зменшилась (із 6,4% до 5,3%) завдяки впровадженню новітніх методів діагностики та лікування COVID-19.

2. Результати анкетування 586 провізорів аптек Вінницької, Закарпатської, Івано-Франківської, Львівської, Хмельницької та Чернівецької областей показали, що найбільшу ефективність карантинних заходів мають в аптеці для провізорів, фармацевтів та відвідувачів: носіння захисної маски (99,0%), миття рук та використання дезінфекційних засобів (97,0%), дотримання соціальної дистанції між відвідувачами та працівниками аптеки, також відвідувачів між собою 1,5 м (94,5%), оброблення поверхонь та підлоги аптеки дезінфекційними розчинами (91,0%), провітрювання приміщень (89,5%) .

3. За даними анкетування та опитування респондентів виявлено перспективні напрями та обґрунтовано необхідність прийняття і затвердження на рівні МОЗ України окремого «Протоколу провізора для відпуску лікарських засобів та медичних виробів для лікування неускладнених форм коронавірусної інфекції COVID-19» для оптимізації фармацевтичної допомоги населенню та запобіганню її поширенню.

4. Удосконалення санітарно-просвітньої роботи провізора як члена медичної команди з колегами по роботі та особливо відвідувачами аптеки таким чином, щоб за короткий час у доступній формі пояснити основні симптоми, методи діагностики, лікування, профілактики вірусу та використання ефективних карантинних заходів пацієнтів під час пандемії COVID-19.

Конфлікт інтересів. Автори заявляють, що немає конфлікту інтересів, що може нанести шкоду неупередженості статті.

Джерела фінансування. Ця стаття не отримала фінансової підтримки від державної, комерційної або громадської організації.

Список використаної літератури

1. WHO Coronavirus Disease (COVID-19) Dashboard. – URL: <https://covid19.who.int/>
2. To support pharmacists and pharmacy workers on the coronavirus / COVID-19 frontline. – 2020. – URL: <https://www.fip.org/files/content/publications/2020/FIP-call-to-action-to-support-pharmacists-and-pharmacy-workers-on-the-coronavirus-COVID-19-frontline.pdf>
3. МОЗ України. Актуально про COVID-19. – Режим доступу: <https://moz.gov.ua/article/news/operativna-informacija-pro-poshirennja-koronavirusnoi-infekcii-2019-ncov2>
4. COVID-19 pandemic: Guidelines for pharmacists and the pharmacy workforce. – URL: <https://www.fip.org/files/content/priority-areas/coronavirus/COVID-19-Guidelines-for-pharmacists-and-the-pharmacy-workforce.pdf>
5. Timeline of WHO's response to COVID-19. – URL: <https://www.who.int/news-room/detail/29-06-2020-covidtimeline>
6. Громовик Б. П., Корольов М. В. Результати вивчення думки фармацевтичних фахівців щодо організації їх роботи в аптеках під час пандемії корона вірусу COVID-19 // Фармац. журн. – 2020. – Т. 75, № 3. – С. 39–44. <https://doi.org/10.32352/0367-3057.3.20.04>
7. Заліська О. М., Семенов О. М., Максимович Н. М., Матвійчук М. С. Дослідження аспектів інформаційного забезпечення провізорів та населення щодо карантинних заходів під час пандемії COVID-19 / Науково-технічний прогрес і оптимізація технологічних процесів створення лікарських препаратів: мат. VII наук.-практ. конф. з міжнар. участю, 23–24 вересня 2020 р., Тернопіль. – С. 199. – Режим доступу: <https://repository.tdmu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/16963/%d0%97%d0%91%d0%86%d0%a0%d0%9d%d0%98%d0%9a.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
8. Наказ МОЗ України № 663 від 13. 03. 2020 р. «Про оптимізацію заходів щодо недопущення занесення і поширення на території України COVID-19». – Режим доступу: <https://moz.gov.ua/article/ministry-mandates/nakaz-moz-ukraini-vid-13032020--663-pro-optimizaciju-zahodiv-schodonepoduschennja-zanesennja-i-poshirennja-na-teritorii-ukraini-vipadkiv-covid-19>
9. НАМН України. Інформація щодо COVID-19 станом на 23. 04. 2020 р.; станом на 01. 09. 2020 р. – Режим доступу: <http://amnu.gov.ua/informacziya-shhodo-covid-19-stanom-na-23-04-2020r/>; <http://amnu.gov.ua/informacziya-shhodo-covid-19-stanom-na-01-09-2020r/>
10. Стандарт фармацевтичної допомоги «Коронавірусна хвороба (COVID-19). Затверджено Наказом МОЗ України від 24. 04. 2020р № 961. – Режим доступу: https://dec.gov.ua/wpcontent/uploads/2020/04/2020_722_standart_farm_covid_19.pdf

References

1. WHO Coronavirus Disease (COVID-19) Dashboard. – URL: <https://covid19.who.int/>
2. To support pharmacists and pharmacy workers on the coronavirus / COVID-19 frontline. – 2020. – URL: <https://www.fip.org/files/content/publications/2020/FIP-call-to-action-to-support-pharmacists-and-pharmacy-workers-on-the-coronavirus-COVID-19-frontline.pdf>
3. MOZ Ukrainy. Aktualno pro COVID-19. – Rezhym dostupu: <https://moz.gov.ua/article/news/operativna-informacija-pro-poshirennja-koronavirusnoi-infekcii-2019-ncov2>
4. COVID-19 pandemic: Guidelines for pharmacists and the pharmacy workforce. – URL: <https://www.fip.org/files/content/priority-areas/coronavirus/COVID-19-Guidelines-for-pharmacists-and-the-pharmacy-workforce.pdf>
5. Timeline of WHO's response to COVID-19. – URL: <https://www.who.int/news-room/detail/29-06-2020-covidtimeline>

6. *Hromovyk B. P., Korolyov M. V.* Rezultaty vyvchennia dumky farmatsevychnykh fakhivtsiv shchodo orhanizatsii yikh roboty v aptekakh pid chas pandemii koronavirusu COVID-19 // *Farmats. zh.* – 2020. – Т. 75, № 3. – С. 39–44. <https://doi.org/10.32352/0367-3057.3.20.04>

7. *Zaliska O. M., Semenov O. M., Maksymovych N. M., Matviichuk M. Ie.* Doslidzhennia aspektiv informatsiinoho zabezpechennia provizoriv ta naseleння shchodo karantynnykh zakhodiv pid chas pandemii COVID-19 / *Naukovo-tekhnichnyi prohres i optymizatsiia tekhnolohichnykh protsesiv stvorennia likarskykh preparativ: materialy VII naukovo-praktychnoi konferentsii z mizhnarodnoiu uchastiu, 23–24 veresnia 2020 r., Ternopil.* – С. 199. – Rezhym dostupu: <https://repository.tdmu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/16963/%d0%97%d0%91%d0%86%d0%a0%d0%9d%d0%98%d0%9a.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

8. Nakaz MOZ Ukrainy № 663 vid 13. 03. 2020 r. «Pro optymizatsiiu zakhodiv shchodo nedopuschennia zanesennia i poshyrennia na terytorii Ukrainy COVID-19». – Rezhym dostupu: <https://moz.gov.ua/article/ministry-mandates/nakaz-moz-ukraini-vid-13032020--663-pro-optimizaciju-zahodiv-schodo-nedopuschennja-zanesennja-i-poshirenna-na-teritorii-ukraini-vipadkiv-covid-19>

9. NAMN Ukrainy. Informatsiia shchodo COVID-19 stanom na 23. 04. 2020; stanom na 01. 09. 2020. – Rezhym dostupu: <http://amnu.gov.ua/informacziya-shhodo-covid-19-standom-na-23-04-2020r/>; <http://amnu.gov.ua/informacziya-shhodo-covid-19-standom-na-01-09-2020r/>

10. Standart farmatsevychnoi dopomohy «Koronavirusna khvoroba (COVID-19). Zatverdzheno Nakazom MOZ Ukrainy vid 24. 04. 2020 r. № 961. – Rezhym dostupu: https://dec.gov.ua/wpcontent/uploads/2020/04/2020_722_standart_farm_covid_19.pdf

Надійшла до редакції 26 жовтня 2020 р.
Прийнято до друку 09 листопада 2020 р.

О. М. Заліська ¹ (<https://orcid.org/0000-0003-1845-7909>),
О. М. Семенов ¹ (<https://orcid.org/0000-0002-4299-4723>),
Н. М. Максимович ¹ (<https://orcid.org/0000-0003-0515-0385>),
М. В. Слабий ¹ (<https://orcid.org/0000-0002-1455-6435>),
Б. М. Заліський ¹ (<https://orcid.org/0000-0001-8513-4013>),
І. Г. Мудрак ² (<https://orcid.org/0000-0003-4514-9960>)

¹ Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького

² Вінницький національний медичний університет імені М. І. Пирогова

ДОСЛІДЖЕННЯ РОЛІ ПРОВІЗОРА У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ КАРАНТИННИХ ЗАХОДІВ ПІД ЧАС ПАНДЕМІЇ COVID-19

Ключові слова: COVID-19, провізори, карантинні заходи, експертне опитування, анкетування
А Н О Т А Ц І Я

Провізор (фармацевт) як учасник медичної команди несе відповідальність за життя і здоров'я населення в умовах пандемії COVID-19 відповідно до рекомендацій ВООЗ (WHO) та Міжнародної фармацевтичної федерації (FIP), 2020.

За даними WHO, 82% пацієнтів із COVID-19 лікуються у сімейного лікаря, вони отримують фармацевтична допомога в найближчому аптечному закладі, проте це може спричинити небажаний контакт інфікованих та здорових, також контакти з провізором при відпуску ліків, що може призвести до зараження COVID-19. Дотримання вимог карантинних заходів відповідно до Постанов КМУ та Наказів МОЗ України в аптеках є важливою складовою загальної безпеки в період пандемії, роль провізорів у запобіганні пандемії COVID-19 є вагомюю.

Метою дослідження було провести експертне оцінювання ефективності карантинних заходів відповідно до наказів МОЗ України в аптечних закладах. Вибірка з 586 експертів включала провізорів, завідувачів аптек 6 областей України: Львівської, Вінницької, Івано-Франківської, Закарпатської, Хмельницької, Чернівецької. За спеціально розробленою анкетю «Оцінка впливу карантинних заходів в аптеці при COVID-19» були опитані провізори протягом березня–жовтня 2020 року. Використано методи очного анкетування, опитування з допомогою інформаційно-комунікаційних технологій, методи узагальнення і систематизації.

За результатами аналізу 586 анкет проведено ранжування респондентів за параметрами: спеціальність, стаж роботи, кваліфікаційна категорія. Встановлено, що в 97,5% аптек карантинні заходи було запроваджено протягом березня, у 2,5% – у квітні 2020 року. Результати анкетування провізорів свідчать, що найбільш ефективними є такі карантинні заходи: носіння захисної маски (99,0%), миття рук та використання дезінфекційних засобів (97,0%), дотримання соціальної дистанції між відвідувачами та працівниками аптеки, також відвідувачів між собою 1,5 м (94,5%), оброблення поверхонь, підлоги аптеки дезінфекційними розчинами (91,0%), провітрювання приміщень (89,5%).

Систематизація даних анкет показала, що 100% провізорів вважають необхідним і перспективним затвердження МОЗ України окремого «Протоколу провізора для відпуску лікарських засобів та медичних виробів для лікування неускладнених форм коронавірусної інфекції COVID-19» для оптимізації фармацевтичної допомоги населенню. Також визначено, що провізори (фармацевти) як учасники медичної команди під час пандемії COVID-19 мають проводити просвітницьку роботу серед населення для запобігання поширення пандемії COVID-19.

О. Н. Залиская ¹ (<https://orcid.org/0000-0003-1845-7909>),
О. Н. Семенов ¹ (<https://orcid.org/0000-0002-4299-4723>),
Н. М. Максимович ¹ (<https://orcid.org/0000-0003-0515-0385>),
М. В. Слабый ¹ (<https://orcid.org/0000-0002-1455-6435>),
Б. Н. Залиский ¹ (<https://orcid.org/0000-0001-8513-4013>),
И. Г. Мудрак ² (<https://orcid.org/0000-0003-4514-9960>)

¹ Львовский национальный медицинский университет имени Данила Галицкого

² Винницкий национальный медицинский университет имени М. И. Пирогова

ИССЛЕДОВАНИЕ РОЛИ ПРОВИЗОРА В ОБЕСПЕЧЕНИИ КАРАНТИННЫХ МЕРОПРИЯТИЙ ВО ВРЕМЯ ПАНДЕМИИ COVID-19

Ключевые слова: COVID-19, провизоры, карантинные мероприятия, экспертный опрос, анкетирование
А Н Н О Т А Ц И Я

Провизор (фармацевт) как участник медицинской команды несет ответственность за жизнь и здоровье населения в условиях пандемии COVID-19 в соответствии с рекомендациями ВОЗ (WHO) и Международной фармацевтической федерации (FIP), 2020. По данным ВОЗ, 82% пациентов с COVID-19 лечатся у семейного врача, они получают фармацевтическую помощь в ближайшем аптечном учреждении, однако это может вызвать нежелательные контакты инфицированных и здоровых, также контакт с провизором при отпуске лекарств, что способствует заражению COVID-19. Соблюдение требований карантинных мероприятий в соответствии с Постановлениями КМУ и приказов МЗ Украины в аптеках – это важная составляющая общей безопасности в период пандемии, роль провизоров в предотвращении пандемии COVID-19 является весомой.

Целью исследования было проведение экспертного оценивания эффективности карантинных мероприятий в соответствии с приказами МЗ Украины в аптеках. Выборка из 586 экспертов включала провизоров, заведующих аптек из 6 областей Украины: Львовской, Винницкой, Ивано-Франковской, Закарпатской, Хмельницкой, Черновицкой. По специально разработанной анкете «Оценка эффективности карантинных мероприятий в аптеке при COVID-19» были опрошены провизоры в течение марта–октября 2020 года. Использованы методы анкетирования, опрос с помощью информационно-коммуникационных технологий, методы обобщения и систематизации.

По результатам анализа 586 анкет проведено ранжирование респондентов по параметрам: специальность, стаж работы, квалификационная категория. Установлено, что в 97,5% аптек карантинные меры были введены в течение марта, в 2,5% – в апреле 2020 года. Результаты анкетирования провизоров свидетельствуют, что наиболее эффективными являются такие карантинные меры: ношение защитной маски (99,0%), мытье рук и использование дезинфицирующих средств (97,0%), соблюдение социальной дистанции между посетителями и работниками аптеки, также посетителей между собой 1,5 м (94,5%), обработка поверхностей, пола аптеки дезинфицирующими растворами (91,0%), проветривание помещений (89,5%).

Систематизация данных анкет показала, что 100% провизоров считают необходимым и перспективным утверждение МЗ Украины отдельного «Протокола провизора для отпуска лекарственных средств и медицинских изделий для лечения неосложненных форм коронавирусной инфекции COVID-19» для оптимизации фармацевтической помощи населению. Также установлено, что провизоры (фармацевты) как участники медицинской команды во время пандемии COVID-19 должны проводить просветительскую работу среди населения для предотвращения распространения пандемии COVID-19.

О. М. Zaliska ¹ (<https://orcid.org/0000-0003-1845-7909>),
О. М. Semenov ¹ (<https://orcid.org/0000-0002-4299-4723>),
N. M. Maksymovych ¹ (<https://orcid.org/0000-0003-0515-0385>),
M. V. Slabyu ¹ (<https://orcid.org/0000-0002-1455-6435>),
B. M. Zalisky ¹ (<https://orcid.org/0000-0001-8513-4013>),
I. H. Mudrak ² (<https://orcid.org/0000-0003-4514-9960>)

¹ Danylo Halytsky Lviv National Medical University

² National Pirogov Memorial Medical University

STUDY OF THE PHARMACIST ROLE IN ENSURING OF QUARANTINE MEASURES DURING THE COVID-19 PANDEMIC

Key words: COVID-19, pharmacists, quarantine measures, pharmaceutical care, expert questionnaire

А Б С Т Р А К Т

The pharmacist as a member of the medical team is responsible for the life and health of the population in the context of the COVID-19 pandemic in accordance with the recommendations of WHO and FIP, 2020. According to the WHO, 82% of patients with COVID-19 are treated by a family doctors and receive pharmaceutical care at the nearest pharmacies, but this can lead to unwanted contact between infected and healthy people, as well as contact with a pharmacist when dispensing drugs, which can lead to COVID-19 infection. Compliance with quarantine measures in accordance with the Resolutions of the Cabinet of Ministers and Orders of the Ministry of Health of Ukraine in pharmacies is an important component of overall safety during a pandemic, and the role of pharmacists in preventing the COVID-19 pandemic is important.

The aim of this study was to conduct an expert evaluation of the effectiveness of quarantine measures due to the orders of the Ministry of Health of Ukraine in pharmacies. The sample of 586 experts included pharmacists, heads of pharmacies in 6 regions of Ukraine: Lviv, Vinnytsia, Ivano-Frankivsk, Zakarpattia, Khmelnytsky, Chernivtsi. According to a specially developed questionnaire «Assessment of the effectiveness of quarantine measures in the pharmacy at COVID-19» pharmacists were interviewed during March-October 2020. Methods of face-to-face questionnaires, interviews with the help of information and communication technologies, methods of generalization and systematization are used.

According to the results of the analysis of 586 questionnaires, the respondents were ranked according to the parameters: specialty, work experience, qualification category. It was found that in 97.5% of pharmacies quarantine measures were implemented in March, in 2.5% pharmacies were in April 2020. The results of the pharmacists' survey show that the most effective quarantine measures are: wearing a protective mask (99.0%), washing hands and using disinfectants (97.0%), maintaining a social distance between visitors and pharmacy staff, as well as visitors to each other 1.5 m (94.5%), washing of pharmacy surfaces and floors with disinfectant solutions (91.0%), ventilation of pharmacy rooms (89.5%).

Systematization of these questionnaires showed that 100% of pharmacists consider it necessary and prospective the approval by Ministry of Health of Ukraine a separate «Protocol of the pharmacist for the release of medicines and medical devices for the treatment of uncomplicated forms of coronavirus infection COVID-19» to optimize pharmaceutical care. Pharmacist as member of the medical team during the COVID-19 pandemic should conduct educational work among the population to prevent the spread of the COVID-19 pandemic.

Електронна адреса для листування з авторами: olzaliska@ukr.net
(Заліська О. М.)